



Transskription af: Kærlighedshistorie

S1E8 Caroline Mathilde og Johann Friedrich Struensee: Hvem udnyttede hvem?

Vært og idé: Pernille Brunse

Tilrettelæggere: Pernille Brunse og Emma Juul

Medvirkende: Anne Provst. Direktør, Museum for Forsyning og Bæredygtighed. Historiker med speciale i Caroline Mathilde.

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen

Pernille Brunse: Oppe i den store træseng ligger den unge dronning under sin dyne. Hun venter. Det er nat, og der er næsten stille på Christiansborg Slot. Sengetøjet er hvidt, hendes hår er lyst, og den kniplingsbesatte natkjole dækker hendes skuldre. Hun er kun 17 år gammel, men langt fra uskyldig. Strækmærkerne på hendes mave afslører, at hun har gjort sin pligt som dronning og født Danmark en tronarving. Men det er ikke kongen, som hun nu ligger og venter på i den store seng. Det har aldrig fungeret med ham, og hun har følt sig ensom på slottet, lige siden hun kom. Men det er slut nu. Hun lukker øjnene og mindes lugten af hest og skov fra tidligere på dagen, hvor hun og Johann var på en lang ridetur sammen. De to er et livsfarligt bekendtskab, men kun hvis de bliver opdaget. Pludselig afbrydes hendes tanker og lyden af trin på bagtrappen efterfulgt af en let banken på døren. Velkommen til Kærlighedshistorie. Mit navn er Pernille Brunse. Jeg elsker kærlighed og historie. I denne podcast vil jeg derfor høre om de største og mest fascinerende kærlighedsfortælling gennem tiden. Jeg håber, du er lige så kærlighedsløst som mig. Velkommen til dig, Anne Provst.

Anne Provst: Tak.

Pernille Brunse: Du er historiker og museumsdirektør på Museum for Forsyning og Bæredygtighed. Det er ikke det, vi skal snakke om i dag.

Anne Provst: Nej.

Pernille Brunse: Du har skrevet speciale om dronning Caroline Mathilde og hendes forbudte kærlighedsaffære til den tyske læge Johann Struensee. En affære, der finder sted i slutningen af

1700-tallet, og som er gået over i historiebøgerne som den store kærlighed og også som fortællingen om et politisk power par, som forsøgte at ændre samfundet. Og det er altså dem, vi skal tale om i dag. Anne, historien om dronning Caroline Mathilde og lægen Johann Struensee. Den er jo rimelig kendt.

Anne Provst: Den er meget kendt.

Pernille Brunse: På grund af film og bøger om parret. Men i de her fremstillinger i kunsten og litteraturen bliver det næsten altid vist som den store kærlighedsfortælling. Er du enig i den fremstilling?

Anne Provst: Jeg ville nok trække lidt på det. Ja, for jeg er ikke sikker på, at det kun var kærlighed i hvert fald.

Pernille Brunse: Er vi for romantiske, når vi kigger på fortiden ifølge dig.

Anne Provst: Nogle gange tror jeg, at vi tenderer til det, men samtidig med, så er det jo meget naturligt, hvis folk handler lidt irrationelt eller meget irrationelt. Sommetider så kan vi jo godt begynde at forestille os, det må have været fordi der var kærlighed.

Pernille Brunse: Jamen Anne, lad os komme i gang med Danmarkshistoriens måske mest berømte royale affære med dronning Caroline Mathilde og kongens livlæge Johann Struensee. Og hvis det så ikke udelukkende var kærlighed, så er jeg spændt på at høre, hvad du så mener, det var, der var på spil mellem dem, fordi et forhold, det havde de i hvert fald.

Anne Provst: Det havde de.

Pernille Brunse: Det kan vi ikke sætte tvivl om.

Anne Provst: Nej.

Pernille Brunse: Lad os starte lige med at få præsenteret vores hovedpersoner. Hende, der ligger her i den store træseng oppe på Christiansborg Slot og venter, hvem er hun? Og hvordan er hun endt som dronning i Danmark?

Anne Provst: Jamen, Caroline Mathilde er en britisk prinsesse, og hun kommer først til verden efter hendes far er død faktisk. Så hun lever lidt væk fra hoffet med sin mor og sine andre søskende. Hun

var kusine til Christian den 7. Og hendes faster havde været dronning i Danmark hos Christian den syvende far.

Pernille Brunse: Dronning Louise?

Anne Provst: Dronning Louise og hun døde så efter at have født nogle børn og blev erstattet af... Juliane Marie blev jo så dronning bagefter, og hun er jo en vigtig rolle at spille i vores drama.

Pernille Brunse: Det navn må man godt lige skrive sig bag øret. Juliane Marie, fordi hun er...

Anne Provst: Stedmor til Christian d. 7.

Pernille Brunse: Og enkedronningen på slottet, da Caroline Mathilde kommer til Danmark.

Anne Provst: Ja. Men Caroline Mathilde, der sidder i England ganske ung pige, der har haft det meget frit. Som 15-årig bliver hun sendt til Danmark som dronning til Christian den 7. Han er blevet konge på det tidspunkt, så de bliver gift, mens hun er i England. Og proforma altså hvor der er en stand inde for for Christian den 7. Og så bliver hun sendt af sted til til Danmark.

Pernille Brunse: Og har de to mødt hinanden inden brylluppet?

Anne Provst: Nej, de har aldrig set hinanden.

Pernille Brunse: Hun aner ikke, hvem hun skal giftes?

Anne Provst: Overhovedet ikke. Hun har kun hørt rygter. Okay, ja, så kunne man jo som ganske purung prinsesse hvor som helst i verden sidde og forestille sig alle mulige dejlige ting om sin kommende ægtemand.

Pernille Brunse: Men hun ved ikke, hvad der venter hende?

Anne Provst: Overhovedet ikke.

Pernille Brunse: Og Caroline Mathilde. Hun er jo så gift allerede med Christian den 7. Kongen af Danmark, da hun ankommer. Og hvem er Christian den syvende?

Anne Provst: Christian den 7. er jo den unge konge. Han er jo kun et par år ældre end Caroline Mathilde. Og han er blevet konge i en meget ung alder, fordi hans far jo håret og drak sig ihjel. Og han har haft en meget hård opvækst uden en rigtig far og faderrolle. Og også uden en rigtig mor rolle. Fordi hans mor døde, da han var meget lille. Og Juliane Marie kom så hans stedmor og blev dronning. Og de fik en søn, hans far og hende. Og hun har nok ikke brudt sig særlig meget om Christian for hun vil selvfølgelig fremme sin egen søn. Så han har haft det barskt, rigtig barskt. Han har haft læremestre. Og vi ved også, at han har fået nogle klø og noget så han har været en meget forvirret. Ung mand.

Pernille Brunse: Så lidt et forsømt barn, omsorgssvigtet barn?

Anne Provst: Meget omsorgssvigtet, ja.

Pernille Brunse: Og hvad gør det ved ham? Hvilken personlighed har Christian den Syvende? Allerede som teenager?

Anne Provst: Han. Han viser nogle store udsving, når når man... Når vi ser på kildematerialet, så har vi jo både beskrivelser af ham som den perfekte konge, altså gavmild og opmærksom og medfølelse og indlevende og alle de her ting. Og andre gange kaster han rundt med møblerne og tager på bordeller og hærger hele vejen gennem København hjem ad. Har nogen sviger brødre, som han tager ud og rundt med? Siden har vi jo betegnet det med skizofreni, og den har ikke været helt så udpræget, da han var helt ung, som den blev senere.

Pernille Brunse: Og det her arrangerede ægteskab. Det har intet med kærlighed at gøre.

Anne Provst: Intet med kærlighed.

Pernille Brunse: Det er en alliance?

Anne Provst: Og Caroline Mathilde har faktisk fået et brev med fra sin bror, som jo blev George den tredje derovre.

Pernille Brunse: Kongen af England.

Anne Provst: Hendes bror og kongen af England. Ja, om præcis hvordan og hvorledes hun skulle opføre sig.

Pernille Brunse: Caroline Mathilde og Christian den Syvende blev altså gift, uden at Christian er med til brylluppet. Hun er 15, og han er 17, og så er de ovenikøbet fætre og kusiner. Det var dog ret almindeligt i 1700-tallet, da man ikke helt var klar over de negative konsekvenser ved indavl. Nå, men dagen efter dette mærkværdige bryllup, hvor brudgommen altså ikke er til stede, da forlader Caroline Mathilde sit hjemland og rejser af sted til Danmark. En kold og mørk efterårsdag i 1766 ankommer den unge dronning med skib til Roskilde, og her møder hun så endelig sin mand for første gang. Der er kilder, der beretter om, hvordan de to bare står og kigger betuttede på hinanden. Christian er splejset og usikker og ikklædt guld-broderet jakke og bukser. Caroline Mathilde er mere runde kinder, men snøret ind i korset og stor kjole. Christian skulle efter sigende have taget fat om livet på hende og svingede hende rundt. Derefter har han sat sig op i vognen til hende og gjort sig klar til at køre afsted mod København. Ingen kilder beretter om nogen form for forelskelse. Hvordan falder hun til ved det danske hof her i starten?

Anne Provst: Jeg tænker da Caroline Mathilde, hun har rullet en af de her smattede og humpede veje der i efteråret i Danmark fuld af pytter, og Christian er kravlet ind til hende i vognen. Så langt så godt. Der har hun jo været fuld af glæde og forventning, og der var jo også fyldt med bannere og lys og alt muligt. Der har været en fantastisk modtagelse af hende, det ved vi fra optegnelser. Det har været rigtig fint, men der er ikke gået ret lang tid før, at virkeligheden er gået op for hende. Christian var ikke interesseret i hende overhovedet, og han ville hellere ud på bordeller og i øvrigt svirre rundt og have en fest. Hun fik en over overhofmester Plessen, overborgmester inde Plessen fik hun som nærmeste hofdamer. De spillede, og de talte. Og selvfølgelig har hun også haft haft omgang med andre mennesker, blandt andet de her to enkedronninger ved hoffet. Men hun har ret hurtigt levet en ret lukket tilværelse.

Pernille Brunse: Er hun blevet ensom?

Anne Provst: Hun var blevet ensom. Til at starte med har hun holdt fast i nogle af de ting, hun kendte hjemmefra. Hun var vant til at gå ture. Det skabte stor overraskelse blandt Københavns borgere og godtfolk, at hun vandrede rundt. Men det holdt hun også op med. Det var ligesom om, at hun de ting, hun gjorde, var jo var jo forkert. Så holder man jo lidt op. Så hun lukkede sig mere og mere inde.

Pernille Brunse: Og hvordan går det med hendes hendes udseende?

Anne Provst: Det går ret hurtigt ret skidt. Der er aldrig nogen, der har beskrevet Caroline Mathilde som en sylfide. Heller ikke da hun var hjemme i England. Men det her med at sidde på sit kammer, og så er det her tidspunktet, hvor man også har opdaget chokoladen, altså drikke-chokoladen og konfekt og sådan nogle ting, søde sager. Det kan man godt begynde at se på hende. Hun får jo også. Hun får. Hun får gjort sin pligt, som du siger. Allerede inden for de første to år har hun jo fået leveret den her kronprins, som hun skal. Og det sætter sig måske også lidt.

Pernille Brunse: Hun bliver simpelthen buttet eller tyk eller fed?

Anne Provst: Fed, altså, det er det, folk skriver.

Pernille Brunse: Og som du så også lægger jeg dem. Hun er ensom. Hun sidder meget på sit værelse, har ikke rigtig nogen venner.

Anne Provst: Måske en hofdame. Ja, men hun bliver jo så også sendt væk faktisk. Men det er jo også her efter fødslen. Og så har Caroline Mathilde siddet jo alene igen, mens kongen har været på udlandsrejse.

Pernille Brunse: Ja, fordi ægteskabet mellem Christian og Caroline Mathilde kan vi jo godt sige det er ikke den store succes rent følelsesmæssigt. Men det lykkedes det mig altså at få det her barn i starten, så der.

Anne Provst: Må have været mange. Der er mange, der har skrevet om siden også at at han lod sig overtale jo, Christian, til sidst.

Pernille Brunse: Til at have sex med hende i hvert fald en gang. Og de får den her søn altså en tronarving til til det danske kongerige, Prins Frederik, som jo så senere får titlen Frederik den Sjette. Ja, men så kort tid efter fødslen af den her lille dreng, der rejser Christian med et følge af hoffolk ud på landevejene og efterlader Caroline Mathilde derhjemme, fordi han vil på udenlandsrejse. Ja, han skal ud og se noget af Europa.

Anne Provst: Ja. Han skal besøge Hoffer og så videre, sådan som man gjorde jo.

Pernille Brunse: Ja, og da kongen så endelig vender hjem igen, så har han en ny beboer med hjem. Ja, han har en tysk 30-årig tysk læge ved navn Johann Friedrich Struensee med hjem, og han skal simpelthen flytte ind på slottet. Hvem er Struensee?

Anne Provst: Jamen, han er jo en en tysk mand, som har læst til læge. Hans far var præst og vistnok meget streng. Struensee var ikke så streng, og så har han været meget progressiv, helt ekstremt progressiv. Han har været med til at skrive artikler til et tidsskrift til nytte og fornøjelse, hvor han netop har talt for frihed og meget mere, sådan at man selv skulle have lov til at udfolde sig, som man ville. Og ikke alle de her regler på alle mulige måder. Sådan noget som for eksempel det danske hof, det bureaukrati, som det jo faktisk i meget høj grad var. Det var han bestemt. Det gik han ikke ind for.

Pernille Brunse: Og et diktatur. Altså, det er jo på tiden for enevælden det her også. Kongen har al magten, al magten. Så det er altså den 30-årige tyske læge, der kommer med hjem her. Og bare lige for at sige, hvorfor er der brug for en læge? Hvem skal han være læge for?

Anne Provst: Vi er tilbage ved Christian den syvende, og hof-folkene, der ellers er med, er jo lidt bekymrede for, hvad Christian kan finde på, for han har jo de her smadret ture og dårlige dårlige indslag, om man så må sige. Han kan simpelthen ikke styre ham. Han går fuldstændig amok, så de får den her læge knyttet til ham allerede i Altona. Og det viser sig jo ret hurtigt lige efter at de rejser videre derfra, at Struensee har en fantastisk indflydelse på Christian. Han tager ligesom ærligt på ham, hvis man kan sige sådan. Han ser ham. Han kunstler ikke for ham, som man ellers er vant til at bede, og bukker og nejer for kongen. Han. Han taler... Det ved man også. Man taler. Han taler til ham, som om han var en ligemand. Og det kan Christian bedre forholde sig til.

Pernille Brunse: Kan man sige, at Struensee bliver Christian 7. først rigtige ven?

Anne Provst: Det kan man sagtens sige.

Pernille Brunse: Han ser ham?

Anne Provst: Han ser ham og får ham til at falde til ro.

Pernille Brunse: Og derfor holder man så fast i ham efter den der udenlandsrejse, og man giver ham titlen livlæge.

Anne Provst: Og han er jo sammen med ham stort set hele tiden på det her tidspunkt. Det er ligesom hans arbejde.

Pernille Brunse: Udlandsrejse går altså væsentlig bedre, efter at den psykisk ustabile Christian møder Struensee og ansætter ham som sin faste livlæge. Og efter utallige besøg ved Europas hoffer slutter rejsen og det store danske følge af hoffolk, konge og livlæge vender hjem til København og hjem til Caroline Mathilde, og nu er vi fremme ved det første møde mellem Struensee og dronningen. Ifølge Anne, så ved vi desværre ikke præcist, hvornår det finder sted, men hun har dog et godt bud på, hvornår de to har talt sammen første gang. Christian den Syvende har bedt Struensee om at tilse dronningen, fordi hun altid sidder alene på sit kammer. Jeg forestiller mig, hvordan den lille og kraftigt byggede Struensee i hvid skjorte og knæbukser står med sin lægetaske i hånden og banker på hos dronningen. Hun accepterer modvilligt hans entré og beder ham tage plads i en stol på værelset. Rundt omkring står hofdamer og tjenestefolk, imens hun selv ligger i den store seng, og den lille prins Frederik sover i sin vugge. Struensee spørger, hvordan den unge dronning har det. Han spørger, hvad hun godt kan lide at lave. Han spørger tålmodigt og interesseret ind til hende. Noget hun har savnet så frygteligt, siden hun ankom til Danmark for snart tre år siden. Hun føler sig set og hørt. Og langsomt lyser hendes lyseblå øjne op, imens de to taler om litteratur, politik og ridning. Det går op for hende, at der over for hende sidder en intelligent og beleven mand, som hun deler sin interesse for oplysningstidens forbudte tanker med. På et tidspunkt får de to også forbudte tanker om hinanden, og Struensee starter på sin berømte og berygtede natlige besøg i dronningens gemakker. Besøg, som ender med et fælles barn.

Anne Provst: Til at starte med der finder de egentlig ud af, at de har mange ens synspunkter. Der er Rousseau og andre oplysningsfilosoffer, som de begge to har læst, og som de begge to synes skriver rigtige ting om frihed og om mere lighed. Man kan sige det er lidt svært at sidde og diskutere sådan noget med enevældigt hof. Men altså det de har, de har nogle fælles ideer om, hvordan samfundet burde være, så de bliver rigtig gode venner til at starte med.

Pernille Brunse: Men det kan være vi lige skal sige, altså minde lytteren om hvilke vinde der blæser igennem primært Vesteuropa på det her tidspunkt af historien, fordi det er jo slutningen af 1700-tallet vi befinder os i midt i oplysningstiden. Kan du sætte nogle ord på, hvad det Rousseau han vil?

Anne Provst: Rousseau han vil gerne have, at mennesker bliver mere frie. Og netop den her fornuft, at der er plads. At man ikke hele tiden tager udgangspunkt i et styresystem med rangordner, og hvor fæstebonde jo er ejet og sat fast. Altså, vi er jo under stavnsbåndets tid, så man sidder fast i den rolle, man har fået fra start af.

Pernille Brunse: De her tanker er ikke populære ved Europas gamle monarker som for eksempel det danske kongehus. Men det er altså det, som Dronningen og Struensee er dybt fascineret af.

Anne Provst: De er meget, meget fascineret af det her.

Pernille Brunse: Og kan han hjælpe hende ud af den her ensomhed også?

Anne Provst: Jamen, det gør han jo. Egentligt starter han jo også med at sige til hende, at hun skal lade være med bare at sidde der på sin seng. Hun skal begynde at gå igen, så hun kan få noget motion, og hun skal også ride, og hun vil gerne ride. Og det har hun gjort før Caroline Mathilde. Men hun har været vant til, apropos den der meget løse frie opdragelse i England og ride overskrævs på hesten.

Pernille Brunse: Altså det vi betragter som normal ride-stilling i dag. Men dengang skulle damer ride i...

Anne Provst: Ved hoffet her skulle man ride i damesaddel, og det følte hun sig ikke tryk ved. Så ville hun hellere lade være. Struensee siger det bare lige meget. Du får nogle bukser på, og så rider du overskrævs på hesten.

Pernille Brunse: Han er ligeglad med, hvad de andre tænker.

Anne Provst: Han er ligeglad med, hvad andre tænker, så det gør hun.

Pernille Brunse: Så hun begynder faktisk at komme ud nu her og få noget frisk luft og blomstre lidt op.

Anne Provst: Og så rider han jo ved siden af.

Pernille Brunse: Og så kan de snakke om de her ting, som de har tilfælles. Altså de her franske oplysningsforfattere.

Anne Provst: Præcis.

Pernille Brunse: Ved vi så noget om. Du kalder dem venner. Er det det du starter med? Det starter ikke med en stormende forelskelse?

Anne Provst: Det virker det ikke til i kildematerialet. Det har været sådan lidt med små skridt.

Pernille Brunse: Men på et tidspunkt, så går det altså også fra kun at være venskab til også at blive fysisk. Altså de begynder jo simpelthen at have en affære, altså begynder at have sex.

Anne Provst: Det gør de.

Pernille Brunse: Hvor og hvordan mødes de? Altså når det ligesom bliver fysisk.

Anne Provst: Altså. Alt tyder på, at i begyndelsen af 70, altså cirka efter et år, at det er der, de får deres intime forhold, som... Struensee besøger. Caroline Mathilde om natten. Det foregår jo sådan, at hun er jo omgivet af tjenestepiger og kammerpige og så videre, og det klæder hende jo af om aftenen og om morgenen. Så det vil sige, der er ikke sådan nogle hygge nykker om morgenen eller noget om aftenen. Det bliver simpelthen nødt til at være i løbet af natten, så Struensee har besøgt Caroline Mathilde. Nu forestiller man sig nok mandagens i dagens lys, at man bor ét sted. Caroline Mathilde boede jo ikke ét sted, hun boede på Christiansborg. Så boede de på Hirsholmene. Så boede de på forskellige små lyst-slottet rundt om i Nordsjælland. Der kunne ikke være ret mange hoffolk på slottet, da det var meget praktisk. Men ellers så skal man forestille sig, Struensee kom på listen af den her bagtrappe op til hendes kammer. Der er nogen, der siger, at han havde en nøgle. Vi ved jo ikke helt om denne nøgle var der eller ej. Men i hvertfald brugte Struensee denne her trappe til at komme til Caroline Mathilde. Der er jo mange fortællinger om uglet hår og krøllet tøj. Og krøllet sengetøj og sådan nogle ting. Altså fra de her tjenestepiger og et udsagn Caroline Mathilde har sagt.

Pernille Brunse: Hvad er det for nogle udsagn, som andre har fortalt?

Anne Provst: Jamen, de har jo for eksempel fortalt. For eksempel har hun snakket med en af sine kammerjomfruer om, at du er vel nok heldig, at du er fri til at gifte dig med hvem du vil. Hvis jeg bliver enkedronning, så ville jeg også gifte mig med en, jeg selv har valgt, som jeg er forelsket i.

Pernille Brunse: Men de tager i hvert fald ud på de her mange rideture sammen, hvor hun rider afsted i den forbudte stilling overskrævs med benene på hver side af hesten, og de tager af sted tidligt om morgenen, så der ikke er nogen hoffolk, der ser dem. Men det gør de alligevel. De rider alene af sted de to, så de finder en masse muligheder om natten og i løbet af dagen for at kunne være alene sammen de to. Og nu kan jeg jo ikke lade være med at spørge dig. Er de blevet forelskede?

Anne Provst: Jamen, jeg kan godt høre, at du er meget romantiker haha. Men, men jeg tror, de har været forelskede på et tidspunkt. Men, men men kærlighed, fordi det blev også lidt noget bøvl. Egentlig ret hurtigt, fordi de ville. De ville nogle forskellige ting. Altså den der som vi kalder kærligheds sommeren der i '71 1771 på Hirsholmene, hvor Caroline Mathilde havde fået indrettet sine værelser med en havegang og en pavillon ude i haven, hvor hun så kunne have sit sit familieliv, hvor kongen jo også er med. For Struensee har du stadig ansvaret for kongen og mere eller mindre. Men ellers har de det her næsten familieliv i den her kærlighedssommer med deres lille barn og Frederik, som jo så leger med sin legekammerat. Og Christian 7. Der løber rundt og i stigende grad opfører sig lidt underligt.

Pernille Brunse: Altså sideløbende med deres affære, så sker der jo ting og sager mellem Struensee og kongen også ikke. Struensee har jo den her helt unikke tilgang til Christian den Syvende og får et helt særligt forhold til ham, så han kan komme tæt på ham. Han vinder hans tillid, og i en periode på knap 2 år fra 1770 til 1772, er det jo skrevet ind i historiebøgerne, som om det nærmest er Struensee, der regerer over Danmark i kongens navn. Det var Christian den 7. underskriver på tingene, og det er stadig ham, der har titlen konge. Men Struensee er ligesom hvad skal man sige...

Anne Provst: Han kan faktisk få lov at sætte sin underskrift på ting, og så gælder den også.

Pernille Brunse: Ja, han har fået Christian 7. også til også at skrive under på.

Anne Provst: At han kan skrive under på ting for ham. Så Christian den 7. behøver slet ikke at bekymre sig om noget mere.

Pernille Brunse: Men han er stadig kongen. Officielt.

Anne Provst: Han er stadig kongen. Officielt, ja.

Pernille Brunse: Man kunne godt kalde Struensee for en lille konge her også, ikke?

Anne Provst: Men jeg synes jo, vi hellere skal kalde Caroline Mathilde for dronningen.

Pernille Brunse: Jamen okay, det kan vi jo lige vende tilbage til, fordi det, der sker i de her to år, det er altså, at Struensee, han indfører jo blandt andet ytringsfrihed, han afskaffer tortur, han skærer ned på omkostningerne til militæret, så pengene kan bruges på bedre ting, og han forbedrer fattigvæsenet. Han giver uægte børn samme rettigheder som andre borgere. Altså han gør jo ting, som vi med nutidens øjne tænker Det er da fantastisk. Det er jo meget bedre samfund. Alle reformerne er også stærkt inspireret af oplysningstiden og Rousseau og de strømninger, der er i hele Europa her på det her tidspunkt og i historiebøgerne, Anne, Der står der jo, at det her er meget af noget, Struensee gør. Altså hvor. Inden jeg læser om det, står der Struensee, Struense, Struensee, Struensee overtog han alt muligt, og i øvrigt havde han også en affære med Caroline Mathilde.

Anne Provst: Han udnyttede hende.

Pernille Brunse: Ja. Hvilken rolle, hvis jeg spørger dig, har Caroline Mathilde i de her reformer i de her to år fra 1770-1772?

Anne Provst: Jamen, jeg går jo med noget af den nyere forskning, der peger på, at hun også har en vigtig rolle at spille. Det er svært at sige lige præcis, hvor stor rollen var, men der er jo ting, der tyder på bare hendes handlekraftighed allerede fra hun ankommer, selv om hun kun er 15 år. Hendes breve og hendes opførsel tyder altså på, at hun har ladet sig inspirere af andre kvinder rundt omkring og også af den her Rousseau-tankegang om, at kvinder sagtens kan have nogle holdninger selv og agere på dem. Så noget af det, man egentlig godt kunne forestille sig, var, at hun har gjort lidt ligesom Maria Theresia eller Katharina den Store og måske endda helt aktivt brugt Struense som rambuk. Altså, haha. Så så han. Han har ligesom udført... Ordre, det er måske også så skarpt sagt, fordi vi ved jo, at de har været enige om rigtig mange ting. Men, men det er jo et ret smart træk, hvis man egentlig synes noget selv, man ikke er helt sikker på, at det så så kløgtigt selv at skrive og tage magten og så videre skrive sig ind i historien på den måde, men stadigvæk er snedig nok til at se, at man er dronning og har den der rolle som dronning. Men kan få en anden til at udføre tingene, så man ikke selv kommer i fedtefadet for det i hvert fald.

Pernille Brunse: Du vender det lidt på hovedet her, Anne, fordi det er jo sådan lidt mere en matriarkalsk tankegang, det her om, at hun udnytter Struense?

Anne Provst: Jeg tror, hun har kunnet se noget rigtig fornuftigt i det.

Pernille Brunse: Ja, men det går jo så sådan, at det går godt i starten, men i den her periode fra 1770-72. Men, men bag dem, der får de altså flere og flere fjender. Ja, de har jo ligesom kun, kan man sige, sådan en rigtig tæt allieret i det her. Det er jo kongen, og han er jo småtosset, eller syg...

Anne Provst: Han er svær at styre.

Pernille Brunse: Han er syg, så han er jo en farlig allieret. Han er ustabil, men de fjender, de begynder at få, skyldes det egentlig primært deres relation. Altså det, at folk begynder at snakke om, at de to har et forhold sammen? Eller skyldes det de reformer de laver?

Anne Provst: Altså, hvis man skal tro kildematerialet, så skal man selvfølgelig altid. Men også de her afhøringer, som jo selvfølgelig er foregået under pres, så man ikke helt ved, hvor sandfærdige de er. Så har det rigtig meget at gøre med de reformer, der kommer. Så Så der sidder en masse forsmåede, mennesker.

Pernille Brunse: Er de selv klar over... Ved vi fra nogle breve eller snakke mellem Struensee og Caroline Mathilde, altså om de er klar over, hvor farligt, altså livsfarligt det er, det de har gang i?

Anne Provst: Der er nogle observationer fra Hirsholm i sommeren '71, efteråret. De blev der faktisk helt til november, fordi lige præcis Caroline Mathilde var i stigende grad bekymret for, at der ville komme et kup.

Pernille Brunse: Så de begynder allerede...

Anne Provst: Hun gør i hvert fald...

Pernille Brunse: Altså ved vi det? Fra breve fra hendes hånd?

Anne Provst: Nej, fra observationer og nogle, der har været tæt på hende, som har har skrevet, at hun var ængstelig og frygtede at komme tilbage til hovedstaden og hoffet.

Pernille Brunse: De frygter et kup?

Anne Provst: Ja.

Pernille Brunse: Og med god grund.

Anne Provst: Ja.

Pernille Brunse: Selvom du siger, at det folk primært er sure over deres modstandere, det er deres reformer og ikke deres affærer, så bliver deres affærer jo afgørende. Men hvordan finder du hoffet ud af, at Struensee og Caroline Mathilde har en affære?

Anne Provst: Jamen, historien går jo på, at de er selvfølgelig fra de her afhøringer i de kamre, jomfruer, tjenestepiger, at man havde. Man havde strøet pulver ud, pudder ud på gulvet på den trappe, den her bagtrappe og der var store herre-sko aftryk. Der var puttet voks i nøglehullet, så hvis der havde været en nøgle i, så ville det jo skulle skubbes ud. Der er også beretninger om, at man satte papir i klemme i dørene rundt omkring, så hvis de havde været åbnet af andre end dem, der lige vidste at papiret sad der, så var papiret jo faldet ned.

Pernille Brunse: Og så er der jo det med deres barn. Caroline Mathilde når at få to børn. Det ene er man 100% sikker på var Kong Christian den Syvende, der er faren. Og så får hun jo et barn mere end en lille prinsesse, som alle siger.

Anne Provst: Ja, lille Struensee.

Pernille Brunse: Det ligner en Struense, det der. Ja, ja, ja.

Anne Provst: De kalder hende faktisk lille Struensee.

Pernille Brunse: Alle ved det. Caroline Mathilde og Struensee har en affære, og den lille prinsesse Louise Augusta af Struensee barn og ikke Christians. Men hvor stor forargelsen over denne affære egentlig er blandt adelen og hof folkene, det er svært at sige. Men den bliver i hvert fald en slags kro for parrets mange modstandere til at skaffe sig af med dem. Især adelen er træt af alle deres reformer, og at de styrer Christian den 7. som en marionetdukke. Og på et tidspunkt bliver Caroline Mathildes frygt for et kup til blodig virkelighed. Den 17. Januar 1772 er der inviteret til maskebal på Christiansborg Slot. Den overdådige festsal er fyldt med spejle og guldbeklædte vægge, og på gulvet danser flere hundrede udklædte adelsfolk, alle i høje parykker, pudrede kinder og kraftig parfume. Herrerne er iført knæbukser, silkestrømper og sko med hæl. Kvinderne i kortset og fyldige kjoler, hvor den synlige barm næsten er skubbet helt op under hagen. Salen bliver lyst op af store lysestager, og en gruppe af mænd spiller musik. Caroline Mathilde og Struensee er begge med til festen. Måske danser de sammen, griner og taler sammen. Vi ved det ikke, men den her aften bliver sidste gang, de to ser hinanden. For ikke langt fra festsalen venter en gruppe soldater utålmodigt på, at ballet slutter, og at de får ordre til at sætte kuppet i gang. Det kup, som enkedronning Juliane Marie og adelsmanden Ove Høegh-Guldberg har nøje planlagt.

Anne Provst: Men der sker egentlig ikke noget til ballet andet end det, der alle regner med, at der skal ske. Men så går man jo i seng bagefter. Derhen om natten. Og så er det, at at man om natten bliver. Bliver vækket. Både Caroline Mathilde og Struensee bliver vækket, fordi de bliver arresteret. Man har fra fra Juliane Maries parti Ove Guldbergs parti tiltvunget sig adgang til kongen og fået ham til at skrive under på, at han er med på det her. Og når først den underskrift er der, så er der jo ikke noget at gøre.

Pernille Brunse: Struensee bliver jo sat i fængsel. Og Caroline Mathilde bliver sendt væk.

Anne Provst: Og sendt til Kronborg til at starte med Kronborg.

Pernille Brunse: Og skal sidde deroppe.

Anne Provst: Sammen med Louise Augusta. Hun ser ikke sin søn mere.

Pernille Brunse: Det er også sidste gang, hun ser sin søn Frederik. Farvel til sin 4-årige dreng. Farvel til livet på Christiansborg Slot. Farvel til Struensee. Farvel til Christian den Syvende. Med sig har hun stadig Louise Augusta, fordi hun ammer endnu. Og så starter der jo en retssag mod Struensee. Hvad er han anklaget for?

Anne Provst: Han er anklaget for for forskellige ting. Der er en lang, lang række punkter. Højforræderi. Han har taget magten fra Christian den Syvende. Så er han også anklaget for at have en affære til dronningen. Men det er stadigvæk. Det er det andet, der ligesom. Det er også det, som adelen har været træt af.

Pernille Brunse: Dronningen er en slags majestætsfornærmelse.

Anne Provst: Ja, det er det nemlig. Jamen, det er også en del af højforræderi. Altså, man må ikke behandle kongemagten på den måde. Nej. Og det er jo også det verdenssyn, der er. Og der er altså det er jo et enevældigt samfund. Og derfor er kongen udpeget af Gud. Kongen er Guds stedfortræder på jorden. Og ham kan man jo ikke behandle, behandle på den måde.

Pernille Brunse: Struensee tilstår affæren med dronningen under fangenskab, men først efter et par dage. Og her kan man jo så spekulere i, hvorvidt han blev udsat for tortur. Altså det, som han egentlig selv forbød.

Anne Provst: Men det har han formodentlig blevet, altså.

Pernille Brunse: Dommen ender så med, at Struensee bliver. Han bliver simpelthen dømt til døden. Og skal henrettes ude på på Østerfælled. Og på en særdeles makaber måde. Men inden vi kommer helt derhen. Hvordan er stemningen i befolkningen? Fordi jeg ved, at der bliver jo skrevet og snakket og produceret ting om dem.

Anne Provst: Man kan sige stemningen imod dem er rigtig, rigtig oppe at koge. Det er sådan lidt svært at sige hvor meget der er befolkningen, og hvor meget der er den her adels-klasse, der ligesom sætter skub i det igennem smede-skrifter og den slags ting, kobberstik og så noget, der bliver sendt rundt.

Pernille Brunse: Og de havde jo. Struensee selv havde jo indført ytringsfrihed. Og den rammer ham jo så lige i røven her, kan man sige, fordi folk må jo sige at gøre lige hvad de vil. Og det bliver så også gjort.

Anne Provst: Men faktisk havde han jo også indført, at der ikke skulle noget navn på hvem der havde. Altså det var ikke nok, men det var trykkefrihed og ytringsfriheden. Du behøvedes ikke engang at give sig til kende med hvem man var.

Pernille Brunse: Okay, okay. Og derfor ved vi jo så heller ikke. Om det her er orkestreret. Altså den her modstand. Om det reelt kommer fra den københavnske befolkning, eller om det er adelen, der står bag. Men der bliver i hvert fald snakket...

Anne Provst: Der bliver trykt sådan en mønt, og det er jo i hvert fald ikke bare lige sådan en befolkning, der kan trykke den.

Pernille Brunse: Hvad er på den mønt?

Anne Provst: Jamen, det er det er den kongelige kusse, for nu at sige det som det er.

Pernille Brunse: 'Den kongelige kusse', sagde du det, Anne??

Anne Provst: Ja. Så det er sådan. Det er simpelthen set nedefra, nærmest. Caroline Mathildes.

Pernille Brunse: Ædlere dele eller?

Anne Provst: Nej, den bliver også lavet som en mønt.

Pernille Brunse: Og der tænker du også det ville den københavnske befolkning heller ikke have ressourcer eller.

Anne Provst: Alle, der lige har ressourcer til at støtte sådan en der.

Pernille Brunse: Det kan være, at der er en enkedronning, der er med inde over den. Eller en Ove Høegh-Guldberg. Under alle omstændigheder Struensee er dømt. Dommen bliver eksekveret. Han får efter sigende først hugget hånden af, højre hånd af. Jamen, jeg kan næsten ikke læse det op uden at ryste, så man vrider sig så meget i smerte, at det kræver efter sigende også tre hug at få hans hoved af. Og det er altså ikke en guillotine, vi havde i København eller i Danmark på det her tidspunkt. Det havde man i Paris et par år efter, da den franske revolution kommer. Men det er altså en økse, der møder rigtig mange mennesker op for at se det her show. De parterede dele bagefter. Man parterer simpelthen liget af Struensee bagefter, skærer ham op i små stykker og bliver derefter lagt på hjul og stejle, hvor fuglene, dyrene og den naturlige forrådnelse så lige så stille kan foregå. Og han bliver spist eller indtil kun knoglerne er tilbage. Det er en særdeles grim skæbne, synes jeg for den her tyske livlæge. Caroline Mathilde, hun bliver. Jeg ved ikke, om hendes skæbne er bedre. Den er måske mindre makaber, men den er også trist.

Anne Provst: Meget trist, ja.

Pernille Brunse: Hun bliver tvunget til skilsmisse. Hun får frataget sine to børn, som du siger. Hun ser ikke Frederik mere. Og så bliver han simpelthen landsforvist til den lille tyske by Celle, og hun er jo kun i starten af 20'erne på det her tidspunkt stadig. Utroligt, hvad hun har nået.

Anne Provst: Ja, det må man sige.

Pernille Brunse: På de cirka 20 år. Hun ser aldrig sine børn igen. Nej, hun ser aldrig Struensee igen. Eller han er jo så død. Hun ser aldrig Christian den Syvende igen. Og hun dør efter et par år i fangenskab.

Anne Provst: Ja, skarlagensfeber formodentlig.

Pernille Brunse: Ved man om Caroline Mathilde og Struensee, Struensee havde nogen form for brev kontakt efter anholdelsen. Altså når de at skrive noget, sige noget, gøre et eller andet, der kunne bekræfte historien om kærlighed og romantik.

Anne Provst: Nej, ingen romantik der, nej.

Pernille Brunse: Det er ingen romantik. De er ligesom de bliver adskilt. Og så er det hver for sig, og de må kæmpe for deres egen skæbne. Ved man noget om da Caroline Mathilde får at vide, hvad der var sket med Struensee. Altså at han er død. Han er blevet... Han har fået hugget hovedet af.

Anne Provst: Ja, det er igen det der med, hvor troværdigt det kildemateriale. Men vidnesudsagnene siger, at hun bliver helt ulykkeligt ulykkelig.

Pernille Brunse: Og hvordan reagerer hun så ifølge nogle af vidneudsagnene.

Anne Provst: At hun bliver fuldstændig fortvivlet og skriger. Og det passer jo fuldstændig i overensstemmelse med den der romantiske opfattelse.

Pernille Brunse: Ja, det er det jeg fisker efter.

Anne Provst: den her opfattelse af hende, hvor hun er den her lille kvinde, der ligesom... Nu har hun mistet sin mand og sit livs kærlighed, og så er alt slut.

Pernille Brunse: Men der er du lidt mere skeptisk, fordi du siger: Kan man nu stole på de?

Anne Provst: Ja, men jeg synes jo ikke, det passer særlig godt med den måde, hun har opført sig på. Altså nej. Hun har skrevet breve, mens hun sad på Kronborg hjem til sit fædreland, og...

Pernille Brunse: Der nævner hun ikke Struensee?

Anne Provst: Det er slet ikke det, det handler om.

Pernille Brunse: Men man kan også sige det med at nævne Struensee i brevene til andre mennesker ville jo også måske kun møde tidens fordømmelse.

Anne Provst: Ja, det ville det.

Pernille Brunse: Så. Dermed kan du heller ikke helt punktere kærligheden... Er vi ikke enige om det, Anne?

Anne Provst: Jo. Haha.

Pernille Brunse: Ifølge dig er historien om Caroline, Mathilde og Struensee. Det er jo så ikke en historie om storslået kærlighed som filmen En kongelig affære. Og som andre bøger. Og så videre. Og som folkefortællingen, som vi godt kan lide den. Men hvad er det så en fortælling om?

Anne Provst: Jeg tror mest, det er en fortælling om et partnerskab, som var storslået. Helt vildt storslået med rigtig mange følelser i. Og så ligesom forulykkede.

Pernille Brunse: Ja, det må man sige.

Anne Provst: Ja.

Pernille Brunse: Det fejlede fuldstændig. Ja, okay. Men så må det jo være op til en selv, hvad man synes, der er mest sandsynligt. Du kan ikke hundrede procent feje kærligheden ad vejen. Og du siger også, der var følelser imellem dem. Men hvor stor en kærlighedshistorie det egentlig var, det må man som lytter selv beslutte sig for efter at have hørt din udlægning i dag i hvert fald. Tusind tak for i dag, Anne. Det var en fornøjelse.

Anne Provst: Selv tak.

Pernille Brunse: Stor kærlighed eller ej, så skrev de to sig ind i historiebøgerne og i høj grad på grund af deres affære, men nok mest på grund af deres reformer af samfundet. Men kærlighedshistorien gør bare det hele til en endnu bedre fortælling, og måske er det derfor, vi elsker at dyrke historien om dem. Jeg har i hvert fald sluttet både bøger og film om parret, og jeg har altid heppet på kærligheden. Og hvorfor egentlig ødelægge en god historie med sandheden? Kærlighedshistorier er produceret af Juul og Brunse for Vores tid med støtte fra William Demant Fonden, redaktør af Rikke Caroline Carlsen. Bag musikken står Lucas Francis Claver og lyddesign af Fredrik Gabrielsson, og mit navn er Pernille Brunse. Du kan finde flere podcasts om historie ved at søge på Vores tid i din podcast app.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[Kærlighedshistorie S1E8: Caroline Mathilde og Johann Friedrich Struensee](#)

Lyddesign: Frederik Gabrielsson og Lucas Francis Claver

Produceret af Juul og Brunse for Vores Tid med støtte fra William Demant Fonden